

WYDAWNICTWO UMCS

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. X

SECTIO N

2025

ISSN: 2451-0491 • e-ISSN: 2543-9340 • CC-BY 4.0 • DOI: 10.17951/en.2025.10.115-136

Przemoc w rodzinie na terenie województwa świętokrzyskiego.
Stereotypy podtrzymujące przemoc domową

Domestic Violence in the Świętokrzyskie Voivodeship:
Stereotypes Perpetuating Domestic Violence

Eliza Mazur

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Wydział Prawa i Nauk Społecznych
ul. Uniwersytecka 15, 25-406 Kielce, Polska
eliza.mazur@ujk.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0003-4005-6554>

Monika Szpringer

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Collegium Medicum
al. IX Wieków Kielc 19A, 25-317 Kielce, Polska
monika.szpringer@ujk.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-6510-5714>

Edyta Laurman-Jarząbek

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Collegium Medicum
al. IX Wieków Kielc 19A, 25-317 Kielce, Polska
ejarzabek@ujk.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-4664-0607>

Krzysztof Beyger

Polskie Towarzystwo Terapii EMDR
al. Jana Pawła II 27, 00-867 Warszawa, Polska
<https://orcid.org/0009-0009-6075-676X>

Abstract. This article aims to present an overview of the theoretical aspect of domestic violence, with particular emphasis on the cycle of domestic violence and the forms and consequences of violence. The authors indicate stereotypes that sustain domestic violence. They also present the scale of the phenomenon of domestic violence in the Świętokrzyskie Voivodeship in the years 2017–2022 based on the statistical data of the Provincial Police Headquarters and the Provincial Programme for Counteracting Domestic Violence of the Świętokrzyskie Voivodeship for 2023–2028. The number of crimes identified under Article 207 of the Penal Code, registered by Police units subordinate to the Provincial Police Headquarters in Kielce, was analyzed along with the number of Blue Cards, i.e. reported cases of being a victim of violence. Many people and institutions are involved in the prevention of domestic violence, including the Police, social services, educationalists and school psychologists, as well as representatives of the judiciary and non-governmental organizations. Domestic violence is a phenomenon that represents a contemporary challenge for state's social policy.

Keywords: domestic violence; scale of domestic violence; stereotypes of violence; victim of violence; perpetrator of violence

Abstrakt. Celem artykułu jest ukazanie teoretycznego aspektu przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem cyklu przemocy domowej oraz form i skutków przemocy. Autorzy wskazują stereotypy podtrzymujące przemoc w rodzinie. Prezentują również skalę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2017–2022 w oparciu o dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji oraz Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023–2028. Analizie poddano liczbę przestępstw stwierdzonych z art. 207 Kodeksu karnego, zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach wraz z liczbą Niebieskich Kart, czyli zgłoszonych przypadków bycia ofiarą przemocy. W przeciwdziałanie przemocy domowej zaangażowanych jest wiele osób i instytucji, w tym Policja, pomoc społeczna, pedagodzy i psychologzy szkolni, a także przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości i organizacji pozarządowych. Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które obecnie stanowi wyzwanie dla polityki społecznej państwa.

Słowa kluczowe: przemoc w rodzinie; skala przemocy domowej; stereotypy dotyczące przemocy; ofiara przemocy; sprawca przemocy

Przemoc w rodzinie stanowi przedmiot zainteresowania przedstawicieli wielu nauk, takich jak: psychologia, pedagogika, prawo, socjologia, kryminologia i inne. Niewątpliwie jest traktowana jako zagrożenie dla zdrowia i życia. Jak wskazują statystyki policyjne, zjawisko przemocy cechuje zmienna dynamika,

która narusza osobistą wolność jednostki, przyczyniając się do jej fizycznej lub psychicznej szkody. Rodzina powinna tworzyć wspólnotę, która zapewnia poczucie bezpieczeństwa wszystkich jej członków, a zwłaszcza dzieci. Niestety, coraz częściej zdarza się, że nie wypełnia ona prawidłowo swoich funkcji, a rodzice – ról, do których są zobowiązani. Nieprawidłowe relacje w rodzinie, negatywne postawy rodzicielskie oraz nerwicogenna atmosfera wpływają na cały system rodzinny i mogą generować poważne problemy zdrowotne oraz te związane z prawidłowym funkcjonowaniem w społeczeństwie. Ofiary przemocy potrafią latami ukrywać doznawane cierpienie i poniżenie, racjonalizując przy tym zachowanie sprawców, którzy nierzadko argumentują swoje zachowanie jako działanie dla dobra ofiary. Mimo że skutki przemocy są rażące, a kary dotkliwe, problem przemocy wciąż istnieje w wielu domach i środowiskach wychowawczych. Z tego powodu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest zadaniem wielu służb, instytucji i grup zawodowych, takich jak: Policja, pomoc społeczna, sądy, prokuratura, oświata, służba zdrowia, więziennictwo, placówki leczenia odwykowego i inne.

Celem artykułu jest ukazanie teoretycznego aspektu przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem cyklu przemocy domowej oraz form i skutków przemocy, a także opisanie stereotypów podtrzymujących przemoc, które zdaniem pracowników socjalnych i asystentów rodzin są utrwalone w społeczeństwie i w rodzinach objętych pomocą. W tym celu przeprowadzono wywiady z 17 pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach. Zamiarem autorów było przybliżenie rozmiarów przemocy domowej na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2017–2022. Wykorzystano dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach oraz dane zamieszczone w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2023–2028. Analizie poddano liczbę przestępstw stwierdzonych z art. 207 k.k. (Ustawa 1997), zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach wraz z liczbą Niebieskich Kart, czyli zgłoszonych przypadków bycia ofiarą przemocy.

Przemoc w rodzinie może wystąpić we wszystkich sferach społecznych i dotknąć każdego z nas. Skonkretyzowanie pojęcia przemocy domowej nie jest proste. W literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji przemocy, w tym zarówno wąskie ujęcia przemocy, sprowadzające to zjawisko do aktów agresji fizycznej, jak i szerokie, obejmujące każde działanie powodujące cierpienie ofiary (Cabalski 2017: 127). Pedagodzy, definiując przemoc, często odwołują się do siły i przymusu. Uważają, że „przemoc to oddziaływanie na wychowanka siłą fizyczną lub psychiczną w celu przymuszenia go do podporządkowania woli wychowawcy” (Obuchowska 1989: 29). W literaturze pedagogicznej, oprócz pojęcia przemocy,

zamiennie używa się takich określeń jak: „nadużycie”, „krzywdzenie”, „maltretowanie”. Dwa pierwsze z nich są semantycznie nieostre i oznaczają olbrzymi zbiór zachowań, natomiast „maltretowanie” stanowi szczególną formę przemocy. Józef Brągiel (1996: 15) za maltretowanie uznaje „zachowanie o większym stopniu zagrożenia i znamionach okrucieństwa, które dotyczą bicia, kopania, używania broni, poparzeń, złamań czy gwałtu seksualnego”. Bywa też tak, że pedagodzy pojęcia przemocy używają zamiennie z terminem „zachowanie agresywne”. Wyrazy te uznawane są za bliskoznaczne, lecz można dostrzec pomiędzy nimi różnice. Zdaniem Wincentego Okonia (2001: 15) agresja jest zachowaniem ukierunkowanym na wyrządzenie krzywdy innym osobom, którego nie można usprawiedliwić ze społecznego punktu widzenia. Z kolei Zbigniew Skorny (1968: 15) definiuje agresję jako „zachowanie skierowane przeciw określonym osobom lub rzeczom przynoszącym szkodę przedmiotowi agresji, przybierające formę ataku, czyli napaści fizycznej lub słownej”. Przemoc wiąże się z wykorzystaniem przewagi sprawcy nad ofiarą, aby realizować własne cele. Dochodzi przy tym do naruszenia praw osobistych, manipulowania, nieliczenia się z dobrem osoby krzywdzonej, co powoduje szkody na jej zdrowiu fizycznym i psychicznym.

Z punktu widzenia psychologii przemoc posiada liczne odcienie znaczeniowe i występuje w wielu postaciach o różnym nasileniu. Jadwiga Mazur (2002: 14) wskazuje, że przemoc może mieć charakter: instrumentalny, bezinteresowny, zbiorowy, indywidualny. Zdaniem Ireny Pospiszyl (1999: 16) przemoc jest działaniem, które ze swej istoty krzywdzi drugiego człowieka. Są to wszystkie nieprzypadkowe akty naruszające osobistą wolność jednostki, które przyczyniają się do fizycznej i psychicznej szkody człowieka oraz wykraczają poza społeczne normy wzajemnych kontaktów międzyludzkich (Cabalski 2017: 75). W literaturze psychologicznej definicja przemocy uwzględnia trzy zasadnicze kryteria: rodzaj zachowania osoby stosującej przemoc – stwierdza się ją w przypadku braku równowagi sił pomiędzy sprawcą a ofiarą; naruszenie dóbr osobistych i praw ofiary; intencje – działania służą realizacji celów sprawcy, a nie ofiary, sprawca przemocy realizuje za ich pomocą swoje cele, czyli działa z określoną intencją (Pospiszyl 2021: 205). Do tej definicji nawiązuje również Anetta Jaworska (2012: 191), która przemoc definiuje jako

jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszenie prawa lub dobra osobistego najbliższych (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające

ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Zdarza się, że przemoc może wynikać z utraty kontroli nad zachowaniem agresora, a także z kompulsywnej potrzeby kontroli ofiary, z poczucia bezradności czy z demonstracji siły. Może być też zachowaniem wyrachowanym, impulsywnym oraz efektem niskich kompetencji społecznych sprawcy, do czego nawiązuje w swojej definicji Anna Lipowska-Teutsch (1998: 12):

Zjawisko przemocy to zespół atakujących, nadzorujących i kontrolujących zachowań, obejmujących przemoc fizyczną, przemoc seksualną i przemoc emocjonalną. Jest to spójna całość, ciąg zachowań o charakterze zamierzonym i instrumentalnym, których celem jest zniewolenie ofiary, wyeliminowanie jej suwerennych myśli i działań, podporządkowanie jej żądaniami i potrzebom sprawcy.

Powtarzające się przypadki przemocy są doświadczeniem rozwijającym się według pewnego schematu, który nazywany jest cyklem przemocy. Składa się on z czterech następujących po sobie faz (Pospiszyl 2021: 207):

1. Faza narastania napięcia. Początkiem cyklu jest wyczuwalny wzrost napięcia. W domu pojawiają się nieporozumienia – sprawca jest ciągle rozdrażniony, napięty, rozgniewany, częściej się irytuje i krytykuje zachowanie przyszłej ofiary.
2. Faza czynnika wyzwalającego przemoc. Może to być drobna kłótnia, niewłaściwe spojrzenie, niedokładnie posprzątane mieszkanie, porozrzucane ubrania.
3. Faza przemocy. Na tym etapie mają miejsce wybuchy agresji i rozładowanie złości. W przypadku przemocy fizycznej dochodzi do zranień, a formy przemocy psychicznej przybierają na sile. Ofiara przeżywa wiele negatywnych emocji, poczawszy od wstydu i strachu, gdyż sprawca poniża, krytykuje, ośmiesza. W tej fazie ofiary najczęściej odczuwają przerażenie i szok, starają się uchronić siebie i bliskich, potrzebują wsparcia, niekiedy decydują się na zgłoszenie sprawcy na Policję.
4. Faza spadku napięcia i dążenia do pojednania (faza miodowego miesiąca). Sprawca przemocy okazuje skruchę, obiecuje poprawę, a także zapewnia ofiarę, że przemoc się nie powtórzy oraz okazuje szacunek, miłość, zainteresowanie. Używa do tego racjonalnych argumentów. Robi to wszystko po to, aby zatrzymać działanie ofiary, które zostało podjęte, aby przerwać cykl przemocy. W praktyce najczęściej faza miodowego miesiąca może

trwać nawet kilka miesięcy po to, by znów pojawiła się faza narastania napięcia. Jeśli wspomniany cykl trwa wiele lat, to stopniowo zaczyna się skracać faza miodowego miesiąca, a nawet może dojść do jej całkowitego zaniku. Każda kolejna faza ma gwałtowniejszy oraz bardziej brutalny przebieg (Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2021: 11).

Zarówno agresja, jak i przemoc nie powinny być traktowane jako sposób podporządkowania sobie innych, a tym bardziej osiągnięcia jakichkolwiek korzyści. Bezpośrednim skutkiem przemocy są uszkodzenia ciała w wyniku ataku fizycznego; zazwyczaj są to: siniaki, urazy głowy, złamania, otarcia. Ofiary przemocy najczęściej próbują ukryć prawdziwą przyczynę urazów ze strachu przed sprawcą oraz z poczucia wstydu przed otoczeniem. Często tłumaczą powstałe obrażenia jako nagły wypadek lub przypadkowe stłuczenie.

Przemoc nie tylko jest problemem ofiary i sprawcy, lecz także negatywnie wpływa na wszystkich członków rodziny. Konsekwencje przemocy są dotkliwe, a skutki w postaci fizycznych urazów czy też zaburzeń emocjonalnych to nie jedyne następstwa, na które narażona jest ofiara. W wyniku długotrwałej traumy dochodzi do zaburzeń psychosomatycznych. Konsekwencją chronicznego życia w napięciu są często choroby przewlekłe: bóle głowy, choroby wrzodowe żołądka, dwunastnicy, choroby jelit, bóle reumatyczne, bóle pleców, problemy krążeniowo-sercowe, nadciśnienie, alergie i inne (Łukowska 2018). Stan chronicznego stresu obniża wydajność systemu immunologicznego, a nawet prowadzi do ryzykownego stylu życia ofiar (np. palenie papierosów, sięganie po substancje psychoaktywne, nieregularny sen, niewłaściwa dieta, zachowania autodestruktywne). Ostatnią grupą konsekwencji zdrowotnych są zaburzenia zdrowia psychicznego, w tym: zespół stresu pourazowego, depresja, zaburzenia dysocjacyjne, zaburzenia lękowe, fobie społeczne, próby samobójcze. Badania wskazują, że symptomy zaburzeń psychicznych występują częściej wśród kobiet, które są ofiarami przemocy, w porównaniu z tymi, które nie miały takich doświadczeń – odpowiednio 49% i 19,6% (tamże).

Na sposób postrzegania przemocy w rodzinie mają wpływ stereotypy, które mogą powstrzymać ofiarę przed szukaniem pomocy i wsparcia.

Zdaniem Pospiszyl trudno sobie wyobrazić życie człowieka, który nie posługiwałby się stereotypami. Pozwalają one na: czerpanie przyjemności z kontaktu z innymi ludźmi; korzystanie z przywilejów, na które sami nie zapracowaliśmy; interpretowanie zjawisk, o których mamy znikomą wiedzę; zredukowanie własnych lęków egzystencjalnych. Równocześnie stereotypy stanowią bazę rozwoju nienawiści, dyskryminacji czy okrucieństwa; prowadzą też do nieusprawiedliwionej straty dorobku, do utraty bliskich, cierpienia, a nawet zbrodni (Pospiszyl

2021: 70). Pojęcie stereotypu pochodzi od greckich słów: *stereos* 'stężyły, twardy' oraz *typos* 'wzorzec, odcisk'. W odniesieniu do człowieka oznacza nadmierną generalizację w ocenie jednostki czy grupy (Pospiszył 2009: 50).

Todd D. Nelson, dokonując podziału stereotypów, wyróżnił ich dwa typy: kulturowe i indywidualne. Pierwsze z nich, inaczej nazywane konsensualnymi, są podzielane przez społeczeństwo. Opisują „uniwersalne lub rozpowszechnione w danej społeczności wzorce”. Z kolei stereotypy indywidualne „odnoszą się do przekonań jednostki na temat właściwości danej grupy” (Nelson 2003: 27). Według Hanny Hamer (1994: 23) wszystkie rodzaje stereotypów charakteryzują się: niewielką liczbą rzetelnych informacji; zaostrzaniem i wyolbrzymianiem niektórych cech przy jednoczesnym pomniejszeniu czy niedostrzeganiu innych; przypisywaniem określonych, najczęściej negatywnych cech wszystkim członkom danej grupy; intensywnością towarzyszących stereotypom emocji; sztywnością i odpornością własnych ocen na zmiany; aprobatą dla danego stereotypu członków własnej grupy; przekazywaniem stereotypów z pokolenia na pokolenie; pełnym przekonaniem co do trafności własnej oceny; tendencją do tworzenia systemu ideologicznego.

Stereotypy w kontekście omawianego zjawiska przemocy w rodzinie: przypisują „pożądane” relacje pomiędzy członkami rodziny; wyznaczają role płciowe; interpretują zjawisko „przemocy”; udzielają wskazówek, jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Stereotypy podtrzymują przemoc, usprawiedliwiają ją i sprawiają, że ofiary nie szukają pomocy u osób z zewnątrz ani w instytucjach pomocowych.

W dalszej części artykułu analizie poddano rozmiary przemocy w rodzinie na terenie województwa świętokrzyskiego w oparciu o dane statystyczne, sprawozdania Komendy Wojewódzkiej Policji, dane zamieszczone w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023–2028 (2023) oraz opinie na temat stereotypów podtrzymujących przemoc pochodzące od 17 pracowników socjalnych i asystentów rodzin pracujących w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Kielcach. Autorzy poszukują odpowiedzi na pytania dotyczące: liczby odnotowanych przestępstw stwierdzonych z art. 207 k.k., liczby złożonych Niebieskich Kart, zgłoszonych przypadków bycia ofiarą przemocy w latach 2017–2022 oraz poglądów pracowników ośrodka pomocy społecznej na temat stereotypów podtrzymujących przemoc, które funkcjonują w społeczeństwie i w rodzinach objętych pomocą.

Na wstępie analizy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa świętokrzyskiego autorzy zestawiają dane dotyczące liczby wypełnionych przez Policję „Niebieskich Kart – A” w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców, które odnotowano w 2022 roku. Dane te zestawiono z danymi dotyczącymi skali

występowania zjawiska przemocy na terenie pozostałych województw w kraju (zob. rysunek 1).

Rysunek 1. Liczba wypełnionych przez Policję „Niebieskich Kart – A” w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w 2022 roku

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 16).

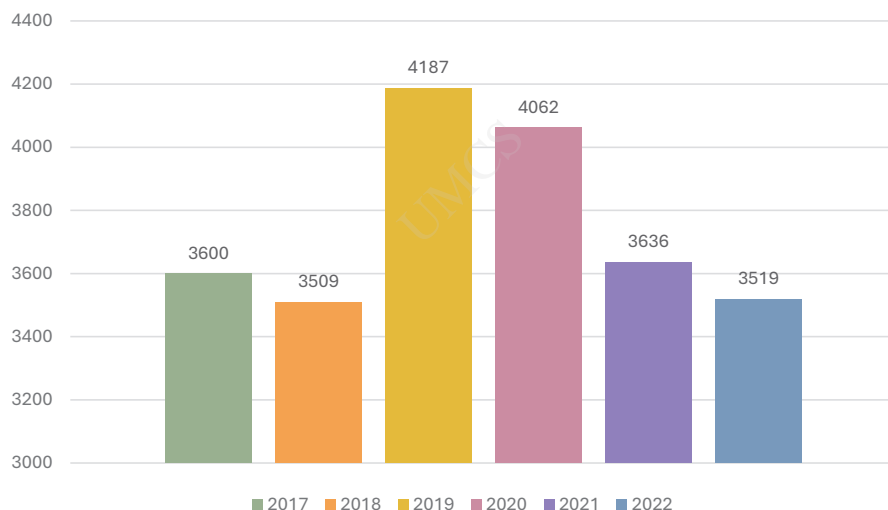
Najwięcej „Niebieskich Kart – A” w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w 2022 roku zostało wypełnionych przez Policję na terenie województwa świętokrzyskiego – 296 przypadków. W dalszej kolejności były to województwa: podlaskie – 278, dolnośląskie – 214, zachodniopomorskie – 211, warmińsko-mazurskie – 187. Najmniej „Niebieskich Kart – A” odnotowano na terenie województw: małopolskiego – 99, opolskiego – 125, pomorskiego – 130.

Średnia liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez Policję w 2022 roku w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców na terenie kraju wynosiła 173. W województwie świętokrzyskim w 2022 roku omawiany wskaźnik wyniósł 296 i kolejny rok z rzędu był najwyższy w kraju. (Wojewódzki Program 2023: 12)

Z danych Komendy Wojewódzkiej Policji wynika, że w latach 2017–2022 odnotowano spadek liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” ogółem, jak również spadek liczby formularzy wszczynających procedurę „Niebieskiej Karty” (zob. rysunek 2). Najczęściej procedura „Niebieskiej Karty” stosowana była przez funkcjonariuszy Policji w 2019 roku – 4187 przypadków.

Z każdym następnym rokiem widoczny jest nieznaczny spadek. W 2022 roku było to 3519 przypadków. Odwołując się do danych Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023–2028, należy wskazać, że

w 2022 roku liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” ogółem była mniejsza o 117, tj. o 3,2% mniej w odniesieniu do 2021 roku. Liczba formularzy wszczynających procedurę w 2022 roku wyniosła 2924 i była mniejsza o 5,7%, natomiast liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy domowej w trakcie trwania procedury wyniosła 595 i wzrosła o 11,4% w odniesieniu do 2021 roku. (tamże: 17)

Rysunek 2. Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” w województwie świętokrzyskim przez funkcjonariuszy Policji w latach 2017–2022

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 17).

W tabeli 1 zestawiono dane dotyczące liczby przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach. Forma danych jest zróżnicowana ze względu na zmianę systemów gromadzących dane statystyczne dotyczące przestępczości oraz sposobu ich przechowywania. Dane za lata 2008–2012 zostały przygotowane na podstawie aplikacji TEMIDA 5, z uwzględnieniem filtra kwalifikacja prawna.

Tabela 1. Liczba przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w latach 2008–2012

Kwalifikacja prawna		Rok				
		2008	2009	2010	2011	2012
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 207 § 1 k.k. – znęcanie się nad rodziną	711	662	617	684	705
	art. 207 § 2–3 k.k. – znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem lub skutkiem targnięcia się na życie	4	5	6	1	3

Źródło: dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Poddając analizie dane zamieszczone w tabeli 1, należy stwierdzić, że liczba przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach odnośnie do art. 207 § 1 k.k. (znęcanie się nad rodziną) w latach 2008–2010 wykazywała tendencję spadkową, tj. liczba stwierdzonych i zarejestrowanych przypadków stopniowo malała – z 711 w 2008 roku do 617 w 2010 roku, po czym gwałtownie wzrosła do 705 odnotowanych przypadków w 2012 roku. Z kolei przestępstwa z art. 207 § 2–3 k.k. (znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem lub skutkiem targnięcia się na życie) w porównaniu z przestępstwami z art. 207 § 1 k.k. stanowią znikomą liczbę odnotowanych przestępstw, mianowicie są to 4 przypadki w 2008 roku, 5 w 2009 roku, 6 w 2010 roku i 1 w 2011 roku. Widoczne są wahania w liczbie zgłoszonych przestępstw, co może wskazywać na zmieniające się okoliczności społeczno-ekonomiczne lub na różnice w raportowaniu tych przestępstw.

Dane za lata 2013–2014 zostały przygotowane na podstawie aplikacji Systemu Analitycznego_v19 TEMIDA z uwzględnieniem następujących filtrów: kwalifikacja prawna oraz *modus operandi*: zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej, zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa).

Tabela 2. Liczba przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w latach 2013–2014

Rok	Akt prawny	Przepis	Podkategoria	Przestępstwa stwierdzone
2013	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 207 § 1 (uchylony)	zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej	34
			zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa)	3
Podsumowanie 2013				37

Rok	Akt prawny	Przepis	Podkategoria	Przestępstwa stwierdzone
2014	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 190 § 1	zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej	1
		art. 191 § 1	zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa)	2
		art. 207 § 1 (uchylony)	zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej	86
			zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa)	147
		art. 207 § 2 (uchylony)	zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa)	1
		art. 207 § 3 (uchylony)	zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej	1
zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy (przemoc domowa)	1			
Podsumowanie 2014				239

Źródło: dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Z danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach wynika, że w 2013 roku odnotowano 37 przypadków przemocy, z czego 34 to przemoc wobec osoby najbliższej, a 3 to znęcanie się psychiczne sprawcy. W 2014 roku klasyfikacja przestępstw obejmowała: art. 190 § 1 (zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej) – 1 przypadek; art. 191 § 1 (zachowanie sprawcy – znęcanie się psychiczne sprawcy) – 2 przypadki. Pod art. 207 § 1 (uchylony) zarejestrowano 233 przypadki, w tym 86 to zachowanie sprawcy – stosuje przemoc wobec osoby najbliższej, a 147 przypadków to znęcanie się psychiczne sprawcy. Z kolei z art. 207 § 2 i 3 (uchylone) odnotowano pojedyncze przypadki przemocy. W analizowanym okresie widoczny jest wzrost przestępstw w kategorii przemoc psychiczna, co może świadczyć o rosnącej świadomości społecznej na temat tego typu przemocy lub o zwiększeniu skuteczności organów ścigania w identyfikacji takich przypadków.

Dane za lata 2015–2020 zostały przygotowane na podstawie aplikacji Systemu Analitycznego_v19 TEMIDA z uwzględnieniem następujących filtrów: przestępstwa związane z przemocą w rodzinie (wartość dodana do systemu od 2015 roku) oraz kwalifikacja prawna. Szczegółowe dane dotyczące liczby przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w latach 2015–2020 zostały zamieszczone w tabeli 3.

Tabela 3. Liczba przestępstw stwierdzonych i zarejestrowanych przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w latach 2015–2020

Rok	Akt prawny	Przepis	Przestępstwa stwierdzone
2015	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 190 § 1	3
		art. 190a § 1	1
		art. 207 § 1 (uchylony)	43
Podsumowanie 2015			47
2016	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 190 § 1	19
		art. 190a § 1	1
		art. 191 § 1	1
		art. 207 § 1 (uchylony)	517
		art. 207 § 3 (uchylony)	4
Podsumowanie 2016			542
2017	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 189 § 1	1
		art. 189 § 2	1
		art. 190 § 1	23
		art. 190a § 1	4
		art. 191 § 1	1
		art. 207 § 1	129
		art. 207 § 1 (uchylony)	514
		art. 207 § 1a	1
		art. 207 § 2 (uchylony)	1
art. 207 § 3 (uchylony)	3		
Podsumowanie 2017			678
2018	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 189 § 3	1
		art. 190 § 1	26
		art. 190a § 1	4
		art. 191 § 1	3
		art. 191 § 1a	1
		art. 207 § 1	581
		art. 207 § 1 (uchylony)	11
		art. 207 § 1a	10
art. 207 § 3	2		
Podsumowanie 2018			639
2019	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 190 § 1	22
		art. 190a § 1	7
		art. 207 § 1	651
		art. 207 § 1 (uchylony)	2
		art. 207 § 1a	8
		art. 207 § 2	1
art. 207 § 3	1		
Podsumowanie 2019			692

Przestępstwo związane z przemocą w rodzinie

Rok	Akt prawny	Przepis	Przestępstwa stwierdzone
2020	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny	art. 190 § 1	17
		art. 190a § 1	4
		art. 207 § 1	686
		art. 207 § 1a	23
		art. 207 § 3	2
Podsumowanie 2020			732

Źródło: dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Analizując dane zamieszczone w tabeli 3, stwierdzono, że przestępstwa zarejestrowane przez jednostki Policji podległe Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach za okres obejmujący lata 2015–2020 ukazują tendencję wzrostową co do liczby stwierdzonych przypadków. W 2015 roku zarejestrowano 47 przestępstw, z czego najwięcej z art. 207 § 1 (uchylony) – 43, a także odnotowano pojedyncze przypadki z art. 190 § 1 i art. 190a § 1. W 2016 roku odnotowano 542 przestępstwa, w tym 517 z art. 207 § 1 (uchylony). Warto podkreślić wzrost liczby przestępstw w porównaniu z 2015 rokiem z art. 190 § 1 – 19 przypadków. W 2017 roku nastąpił wzrost liczby przestępstw – ogółem 678, w tym 514 z art. 207 § 1 (uchylony) i 129 z art. 207 § 1. Z art. 189 § 1 i art. 189 § 2 odnotowano po 1 przypadku, z art. 190 § 1 – 23 przypadki, z art. 190a § 1 – 4 przypadki. Rok 2018 to wciąż trend wzrostowy – ogółem 639 stwierdzonych przestępstw dotyczących przemocy w rodzinie, z czego 581 dotyczyło art. 207 § 1, a 11 art. 207 § 1 (uchylony). Pojawiły się również nowe pod art. 207 § 1a – 10 przypadków, a także pod art. 207 § 3 – 2 przypadki.

W 2019 roku liczba stwierdzonych przestępstw z 639 odnotowanych przypadków w 2018 roku wzrosła do 692, z czego najwięcej, bo aż 651, dotyczyło art. 207 § 1. Należy też dostrzec wzrost do 22 liczby przypadków z art. 190 § 1 oraz pojawienie się przestępstw z art. 207 § 1a – 8 przypadków, art. 207 § 2 – 1 przypadek, art. 207 § 3 – 1 przypadek. Rok 2020 przyniósł najwyższą liczbę stwierdzonych przestępstw – 732 przypadki, w tym 686 z art. 207 § 1, 23 z art. 207 § 1a oraz 2 z art. 207 § 3.

Analiza statystyk policyjnych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach prowadzi do wniosku, że wiele rodzin każdego roku boryka się ze zjawiskiem przemocy, doznając przy tym wielu krzywd psychicznych i fizycznych. Wzrost liczby przestępstw stwierdzonych związanych z przemocą domową wskazuje na zwiększoną skuteczność organów ścigania w wykrywaniu i rejestrowaniu tego rodzaju przestępstw. Warto podkreślić, że odnotowane w statystykach policyjnych przypadki przemocy w rodzinie nie są jednak realnym odzwierciedleniem ich rzeczywistej liczby, ta bowiem bardzo często jest ukrywana i racjonalizowana przez wiele lat, zanim ofiara zdecyduje się nagłośnić sprawę i szukać wsparcia.

W tabeli 4 zamieszczono dane procentowe dotyczące liczby osób, co do których istnieje podejrzenie, że doznają przemocy domowej. Zestawiono je z danymi dotyczącymi skali występowania zjawiska przemocy na terenie pozostałych województw w kraju.

Tabela 4. Osoby, co do których istnieje podejrzenie, że doznają przemocy domowej (według płci i wieku w 2022 roku; %)

Województwo	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
Polska	72,5	12,0	15,3
Zachodniopomorskie	76,7	12,8	10,5
Wielkopolskie	66,0	12,3	21,7
Warmińsko-mazurskie	70,3	11,3	18,4
Świętokrzyskie	75,8	13,0	11,2
Śląskie	73,8	10,9	15,4
Pomorskie	74,1	9,8	16,1
Podlaskie	69,5	13,5	17,0
Podkarpackie	73,6	13,3	13,1
Opolskie	76,6	14,6	8,7
Mazowieckie	73,5	12,0	14,5
Małopolskie	68,1	12,6	19,3
Łódzkie	70,4	12,3	17,4
Lubuskie	71,5	13,5	15,0
Lubelskie	75,1	11,9	13,0
Kujawsko-pomorskie	76,8	10,1	13,1
Dolnośląskie	73,9	12,9	13,2

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 12).

Największą liczbę osób, co do których istnieje podejrzenie, że doznają przemocy domowej, w 2022 roku stanowiły kobiety, co potwierdzają dane ogólnopolskie. Wynika z nich, że przemocy domowej doznaje 72,5% kobiet, 12% mężczyzn, 15,3% dzieci.

Z danych liczbowych zestawionych na rysunku 3 wynika, że domniemanymi ofiarami przemocy domowej na terenie województwa świętokrzyskiego są najczęściej kobiety, a następnie mężczyźni. Najmniejszą liczbę domniemyanych ofiar przemocy stanowią małoletni.

Na 3881 ofiar przemocy domowej w 2022 roku 2943 stanowiły kobiety, podczas gdy w 2021 roku na 4065 ofiar przemocy 3061 to kobiety, w 2020 roku na 4568 ofiar przemocy domowej 3495 to kobiety.

Rysunek 3. Osoby, co do których istnieje podejrzenie, że są ofiarami przemocy domowej na terenie województwa świętokrzyskiego, z uwzględnieniem kryterium płci

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 17).

Niepokojącym zjawiskiem, który odnotowano w zakresie przemocy domowej, jest rosnąca liczba przypadków w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami: 283 przypadki przemocy wobec niepełnosprawnych kobiet, 97 wobec niepełnosprawnych mężczyzn. Dane zestawiono w tabeli 5.

Z ogólnej liczby osób doświadczających przemocy domowej objętych procedurą „Niebieskiej Karty” w 2022 roku 15,4% stanowiły osoby starsze, a 6,7% – osoby z niepełnosprawnościami (Wojewódzki Program 2023: 27).

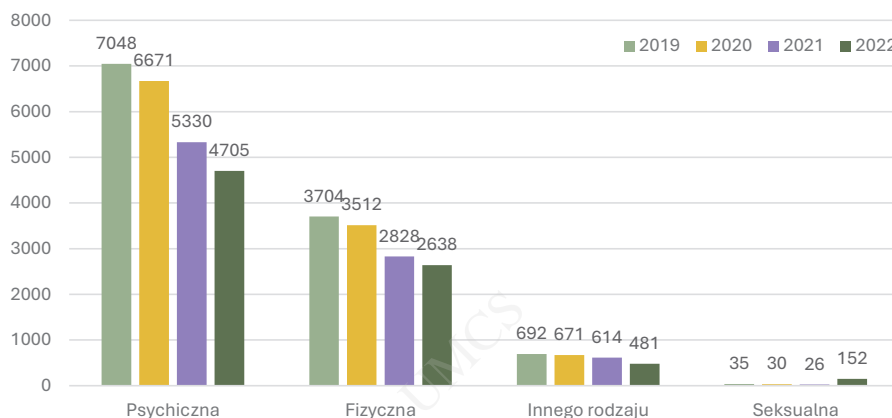
Tabela 5. Liczba osób doświadczających przemocy domowej objętych działaniami „Niebieskiej Karty” w 2022 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym osoby z niepełnosprawnościami	W tym osoby starsze
Kobiety	3754	283	755
Mężczyźni	1332	97	245
Dzieci	1401	56	–
Razem	6487	436	1000

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 27).

Na podstawie danych zawartych na rysunku 4 należy stwierdzić, że w latach 2019–2022 dominowała przemoc psychiczna – 7048 przypadków w 2019 roku, a przemocy fizycznej doświadczyły 3704 osoby. W 2022 roku przypadków przemocy psychicznej było 4705, a fizycznej – 2638. Z kolei przemocy seksualnej

w latach 2019–2022 doznały 243 osoby, z czego w 2022 roku odnotowano największą liczbę ofiar – 152. Pomimo tego, że przemoc seksualna w 2022 roku również była najrzadziej stosowaną formą przemocy, jej wzrost jest niepokojący. Jest bowiem kilkakrotnie większy w odniesieniu do lat poprzednich i wynosi 1,9%. W 2022 roku w województwie świętokrzyskim odnotowano spadek omówionych wyżej form przemocy.

Rysunek 4. Formy przemocy odnotowane na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2019–2022

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 20).

W 2022 roku w województwie świętokrzyskim liczba osób, wobec których istniało podejrzenie o stosowanie przemocy domowej (zob. rysunek 5), wynosiła 3531 osób (tj. o 3% mniej niż w 2021 roku), w tym: 3181 mężczyzn (90,1%), 330 kobiet (9,3%) i 20 nieletnich (0,6%; zob. Wojewódzki Program 2023: 19).

Rysunek 5. Osoby, co do których istnieje podejrzenie, że są sprawcami przemocy domowej na terenie województwa świętokrzyskiego, z podziałem na płeć

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 20).

W genezie przemocy istotne miejsce zajmuje alkohol i problem z uzależnieniem sprawców, co potwierdzają dane zobrazowane na rysunku 6. Z informacji uzyskanych od pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach wynika, że w rodzinach z problemem alkoholowym do przemocy dochodzi dwukrotnie częściej niż w rodzinach, w których problem ten nie występuje. Ponadto mężczyźni, którzy są uzależnieni, stosują przemoc częściej niż niepijący.

Uzależnienie od alkoholu i innych środków psychoaktywnych nie tłumaczy przemocy i agresji. Alkohol jest środkiem odurzającym silnie wpływającym na psychikę i zachowanie człowieka. Zmienia świadomość i nastrój, a tym samym ułatwia stosowanie przemocy. Jego działanie ma przy tym skutki krótko- i długoterminowe. Będąc w stanie upojenia, człowiek często robi rzeczy, których normalnie nigdy by nie zrobił – zakłóceniu ulega zarówno moralna, jak i zdroworozsądkowa ocena rzeczywistości (Pacewicz 1993: 12–14).

Z danych wynika, że największą liczbę sprawców pod wpływem alkoholu odnotowano w latach 2020 i 2021, odpowiednio 64,3% i 63,80%.

Rysunek 6. Odsetek sprawców będących pod wpływem alkoholu podejrzewanych o stosowanie przemocy w województwie świętokrzyskim w latach 2017–2022 (%)

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 19).

Według Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023–2028 (2023: 28) najczęściej rodzin objętych w 2022 roku działaniami w ramach procedury „Niebieskiej Karty” na 1000 mieszkańców, określającej natężenie przemocy domowej, odnotowano w powiecie starachowickim (zob. rysunek 7), gdzie wartość wskaźnika (8,1) była większa w odniesieniu do 2021 roku (6,9). Wysoki wskaźnik w 2022 roku odnotowano również w powiatach koneckim (4,3) oraz kieleckim i staszowskim (3,8). Średnie natężenie przemocy według wskaźnika liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” odnotowano w powiatach: kazimierskim (3,9), kieleckim (3,8), staszowskim (3,8), pińczowskim (3,2). Najniższe natężenie zjawiska

przemocy domowej według obliczonego wskaźnika (tj. wartość nieprzekraczającą 2,9) odnotowano w powiatach: jędrzejewskim, ostrowieckim, włoszczowskim (2,1), opatowskim (2,2), buskim (2,8), sandomierskim (2,8), skarżyskim (2,9).

Rysunek 7. Przemoc domowa na terenie województwa świętokrzyskiego według powiatów w 2022 roku

Źródło: Wojewódzki Program (2023: 28).

Na podstawie danych należy stwierdzić, że problem przemocy w rodzinie jest wciąż aktualny. Przytoczone dane liczbowe jednak nie oddają w pełni skali opisywanego zjawiska z uwagi na tzw. ciemną liczbę przestępstw. Organy ścigania i ośrodki pomocy społecznej nie dysponują informacjami na temat wszystkich przypadków przemocy domowej, ponieważ jej ofiary z różnych względów nie ujawniają takich zachowań. Najczęściej przez długi okres ukrywają i usprawiedliwiają sprawcę, a tym samym zafałszowują rozmiar doświadczanego cierpienia.

Walkę z przemocą w rodzinie, a tym samym ukaranie sprawców przemocy, utrudniają stereotypy dotyczące przemocy domowej. Przekonują one o słuszności braku reakcji ze strony świadków przemocy, uznają przemoc za zachowanie aprobowane, a tym samym zmuszają ofiary do milczenia i utwierdzają sprawców w przekonaniu o bezkarności swoich czynów. Osoby doznające przemocy boją się o swoje życie i zdrowie, a także o swoje dzieci. Niekiedy są zależne emocjonalnie i materialnie od swoich partnerów, dlatego nie ujawniają przemocy i nie szukają wsparcia.

Warto w tym miejscu przytoczyć i obalić stereotypy najczęściej spotykane przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Kielcach i osoby pracujące z ofiarami przemocy.

„Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa rodzinna i nikt postronny nie powinien interweniować”. W świetle obowiązującej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Ustawa 2005) oraz innych przepisów prawnych wszelkie

przejawy przemocy, tj. przemoc psychiczna, fizyczna, materialna, seksualna, krzywdzenie osób bliskich, są przestępstwem i podlegają karze tak, jak przemoc wobec obcych. Związek małżeński i mieszkanie pod jednym dachem nie stanowią przesłanki zezwalającej na przemoc małżonka/partnera ani nie znoszą odpowiedzialności prawnej osoby ją stosującej.

„Przemoc dotyczy tylko rodzin dysfunkcyjnych i z marginesu społecznego”. Jak dowodzą statystyki policyjne i dane liczbowe Ośrodka Pomocy Społecznej w Kielcach, jest to problem wielu rodzin, również tych o wysokim statusie społecznym. Przemoc dotyka niemal wszystkie grupy społeczne, niezależnie od poziomu wykształcenia, pełnionej roli społecznej czy statusu finansowego. Z przemocą mamy do czynienia zawsze wtedy, gdy sprawca usiłuje poprzez metody „prania mózgu” (izolowanie, poniżanie, stosowanie gróźb i demonstracji wszechmocy, naprzemiennie stosowanie kar i nagród) osiągnąć swoje cele.

„Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar”. Policja i pracownicy ośrodków interwencji kryzysowej oraz wszystkie służby zaangażowane w profilaktykę i przeciwdziałanie przemocy apelują, że przemoc nie tylko jest działaniem, które pozostawia po sobie widoczne ślady fizyczne w postaci siniaków, otarć, złamań. To również to działanie, które prowadzi do cierpienia psychicznego. Kierowane pod adresem ofiar obelgi i wyzwiska, a także akty poniżania oraz zmuszanie do określonych zachowań, grożenie i zastraszanie są przejawami przemocy.

Niezwykle popularnym przekonaniem podtrzymującym zachowania przemocowe jest stwierdzenie, że „jeśli ktoś jest bity, poniżany, to na pewno na to zasłużył”. Tymczasem nie ma absolutnie żadnego argumentu, który by usprawiedliwiał przemoc. Matka, dziecko, ojciec – żaden z członków rodziny nie zasługuje na bicie, poniżanie, wykorzystywanie i zastraszanie, bez względu na to, co zrobił czy powiedział. Nikt nie posiada władzy, która daje prawo do znęcania się nad innymi.

Wielu oprawców jest zdania, że „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”. Nic bardziej mylnego. Przemoc jest przestępstwem. Istnieje odpowiedni zapis prawny, który reguluje kwestie związane z odpowiedzialnością za stosowanie wszelkich form przemocy – jest to art. 207 k.k.:

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

W związku z powyższym zadaniem Policji i innych służb socjalnych jest zapewnienie poczucia bezpieczeństwa oraz przeciwdziałanie wszelkim przejawom przemocy, a także ściganie sprawców bez względu na charakter więzi łączącej ofiarę i sprawcę.

Wśród stereotypów krążących na temat przemocy są również takie, które sugerują, że „ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”. Otóż z praktyki psychologicznej wynika, że mało która ofiara godzi się dobrowolnie na cierpienie psychiczne i fizyczne ze strony sprawcy. Zazwyczaj – z uwagi na bezpieczeństwo własne i dzieci – toleruje zachowanie oprawcy, ale zawsze próbuje się bronić, choć jej działania są mało skuteczne. Dając kolejną szansę na poprawę zachowania sprawcy, ofiary powodują nasilenie przemocy. Wielokrotnie słyszą z ust „kata” zdanie typu: „To był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy”. Przemocy domowej nie można traktować jako jednorazowego incydentu. Sprawca próbuje swoim zachowaniem jedynie przekonać ofiarę, że przemoc więcej się nie powtórzy. Tłumaczy swoje zachowanie racjonalnymi powodami; bywa, że kupuje drogie prezenty – wszystko po to, by ofiara zrezygnowała z działań, które uruchomią procedurę „Niebieskiej Karty”. Jeżeli jednak nie zostaną podjęte przez ofiarę i odpowiednie instytucje stanowcze działania wobec sprawcy, przemoc się powtórzy. Bardzo często słyszy się, że „gdyby naprawdę ofiara cierpiała, to odeszłaby od sprawcy”. Niekiedy rzeczywistość, w której żyje ofiara wraz ze swoją rodziną, nie ułatwia podjęcia decyzji o odejściu. Sprawca stosuje różne mechanizmy i metody, aby uzależnić ofiarę od siebie i pozbawić ją motywacji do szukania pomocy. Trudna sytuacja materialna, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony najbliższej rodziny, utrata lub brak pracy sprawiają, że ofiara nie odchodzi od sprawcy. Stereotypem, który godzi w nietykalność osobistą i cielesną kobiety, jest pogląd, że „gwałt w małżeństwie nie istnieje”.

W świetle art. 197 k.k. „§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”. Zgodnie z obowiązującym prawem każda osoba ma prawo decydować o swoim życiu seksualnym oraz osobistych wyborach. Małżeństwo nie usprawiedliwia działań sprawcy.

Racjonalizowanie zachowania oprawcy nie jest skutecznym rozwiązaniem, a nadzieja na zmianę jego postępowania bez pomocy specjalistów i właściwych służb jest złudna. Jak dowodzi praktyka i liczne badania, ofiara przemocy w rodzinie „zazwyczaj kocha sprawcę”, a sprawca – deklarując miłość – manipuluje nią w celu odroczenia ujawnienia przestępstwa przemocy oraz uniknięcia ewentualnej kary. O problemie przemocy domowej jako pierwsze najczęściej dowiadują się osoby z najbliższego otoczenia i środowiska: siostra, brat, koleżanka z pracy, sąsiadka. To właśnie oni powinni być czujni i interweniować, gdy dostrzegą niepokojące zachowania bliskich, takie jak: wycofanie bez zasadnych argumentów z życia towarzyskiego, kulturalnego, rezygnacja z dotychczasowych pasji, zainteresowań, a nawet z pracy. W przeciwdziałanie przemocy domowej powinno być zaangażowanych w sposób systemowy wiele osób i instytucji, w tym Policja, pomoc społeczna, pedagodzy i psycholodzy szkolni, ale także przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości i organizacji pozarządowych. Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które stanowi wyjątkowe wyzwanie dla polityki społecznej państwa, dotyczy bowiem najwrażliwszych sfer życia człowieka: fizycznej, psychicznej i seksualnej.

BIBLIOGRAFIA

- Brągiel, J. (1996). *Zrozumieć dziecko krzywdzone*. Opole: Uniwersytet Opolski.
- Cabalski, M. (2017). *Przemoc stosowana przez kobiety*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Hamer, H. (1994). *Demon nietolerancji*. Warszawa: WSiP.
- Jaworska, A. (2012). *Leksykon resocjalizacji*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Lipowska-Teutsch, A. (1998). *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*. Warszawa: PARPA.
- Łukowska, K. (2018). Medyczne i psychologiczne skutki przemocy w rodzinie jako problem zdrowia publicznego. *Hygeia Public Health*, 53(1), 24–30.
- Mazur, J. (2002). *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Nelson, T.D. (2003). *Psychologia uprzedzeń*. Gdańsk: GWP.
- Obuchowska, I. (1989). Przemoc w wychowaniu. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 4, 27–41.
- Okoń, W. (2001). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Pacewicz, P. (1993). *Jak pomóc dziecku nie pić*. Warszawa: PARPA.
- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (2021). *Przemoc w rodzinie – zrozumieć, by skuteczniej pomagać. Przewodnik dla pracowników lecznictwa odwykowego w zakresie prawnych i psychologicznych aspektów przeciwdziałania przemocy domowej*. Warszawa: PARPA.
- Pospiszyl, I. (1999). *Razem przeciwko przemocy*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

- Pospiszyl, I. (2009). *Patologie społeczne*. Warszawa: PWN.
- Pospiszyl, I. (2021). *Patologie społeczne i problemy społeczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Skorny, Z. (1968). *Psychologiczna analiza agresywnego zachowania się*. Warszawa: PWN.
- Ustawa (1997). Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553).
- Ustawa (2005). Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2005, nr 180, poz. 1493).
- Wojewódzki Program (2023). *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023–2028*. <https://www.kielce.uw.gov.pl/download/1/49901/Wojewodzki-Program-Przeciwdzialania-Przemocy-Domowej-Wojewodztwa-Swietokrzyskieg.pdf>

UMCS